

บทที่ ๒

จริยธรรม

จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคลากรวิชาชีพการพยาบาลต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองและวิชาชีพได้รับการยอมรับจากผู้รับบริการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นความจำเป็นที่บุคลากรวิชาชีพการพยาบาลต้องทำความเข้าใจในสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (ethics) มาจากคำว่า “จริยะ” เป็นคำที่เท่ากับ “จริยา” หรือ “จรรยา” แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ส่วน “ธรรมะ” แปลว่า คุณความดี ดังนั้นเมื่อนำสองคำมารวมเป็นคำว่า “จริยธรรม” แปลว่า ความประพฤติที่ดีงาม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, ๒๕๔๐) ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์อย่างมีกติกาและเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของมนุษย์

ลออ หุตางกูร (๒๕๔๓) ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง หลักการหรือกฎเกณฑ์ ความถูกต้องเป็นธรรมในการปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ รวมทั้งการปฏิบัติต่อตนเอง

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง กรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย งดงาม ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต

ชัยพร วิชชาวุธ (๒๕๕๒) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นหลักการที่บุคคลยึดถืออยู่ในใจในการตัดสินใจ ความถูก-ผิด ดี-เลว ควร-ไม่ควรทำ ของพฤติกรรมต่าง ๆ จริยธรรมของบุคคลอาจกำหนดตามหลักกฎหมาย ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

วีรวิท คงศักดิ์ (๒๕๕๕) ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ ที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นจากคุณธรรมในตัวผู้ปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม

สิวลี ศิริไล (๒๕๕๖) ให้ความหมายของจริยธรรม ๒ ความหมาย คือ

๑. จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย รวมถึงจรรยาบรรณของวิชาชีพต่าง ๆ

๒. จริยธรรม หมายถึง การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือก

นักปรัชญาชาวตะวันตกได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ ดังนี้

พือาเจต์ (Piaget, 1960) กล่าวว่า จริยธรรม คือองค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูกต้อง ดีงาม ควรประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

บราวน์ (Brown, 1965) อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึงระบบของกฎเกณฑ์ ใช้ในการวิเคราะห์ความประพฤติที่ถูกหรือผิดของบุคคล จริยธรรมมีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนามาจากประสบการณ์ของบุคคล

กู๊ด (Good, 1974) ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิด ชอบ ชั่ว ดี เป็นเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติของสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด

จากความหมายของจริยธรรมในทัศนะของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศมีความหมายตรงกันคือ จริยธรรมเป็นกรอบหรือแนวทางอันดีงาม ที่บุคคลพึงปฏิบัติ อันเกิดขึ้นจากคุณธรรมในตัวผู้ปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ยิ่งกว่านั้นคือการขาดจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตและสังคม มีส่วนสำคัญที่จะนำความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจ จะทำการใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีค่า มีประโยชน์ต่อสังคม คนทุกคนควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน เนื่องด้วยจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมาก ซึ่งอาจสรุปความสำคัญของจริยธรรมได้ (วคิน อินทสระ, ๒๕๔๑) ดังนี้

๑. ช่วยให้ชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ ไม่พบอุปสรรค ถ้าคนในสังคมทุกคนมีจริยธรรม สังคมจะสงบสุขตามไปด้วย ทุกคนจะใช้เวลาที่มีทั้งหมดช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง เป็นปึกแผ่น เป็นอารยประเทศ ไม่ต้องแบ่งเวลาไปคอยระมัดระวังอันตรายใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของคนเลว

๒. ช่วยให้คนมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา จริยธรรมที่มีอยู่ในตัวตนแต่ละคน จะเตือนสติให้รักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า สังคมก็จะสงบสุข ประเทศชาติก็จะมั่งคั่งมั่นคง

๓. ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ โดยจะเป็นตัวกำหนดการประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าถูกต้อง กฎเกณฑ์นั้นจะมาจากความพอใจของคนเพียงคนเดียวไม่ได้ คนเมื่ออยู่ในสังคมจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงร่วมสังคมเดียวกัน จะอยู่คนเดียวยอมเป็นไปไม่ได้ เมื่อบุคคลประพฤติตามจริยธรรมของสังคมชีวิตก็จะมีระเบียบไม่ต้องพบกับอุปสรรค ถ้าทุกคนปฏิบัติเหมือนกัน สังคมและประเทศชาติก็จะเป็นระเบียบตามไปด้วย

๔. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น นับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการชี้ทางอ้อมแล้ว ยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย เช่น แนะนำให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม อย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่ได้ จนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ซึ่งส่งผลกระทบไปถึงความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มิฉะนั้นผู้ที่คอยยึดเราเป็นตัวอย่าง อาจหมดความศรัทธาและหมดกำลังใจสร้างจริยธรรม หันกลับไปทำความชั่วเช่นเดิมได้อีก

๕. ช่วยทำให้มนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์แต่สิ่งดีมีคุณค่า ถ้ามนุษย์นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการประกอบอาชีพที่สุจริต ย่อมสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้แก่คนทั่วไป รวมทั้งสังคมและประเทศ

ชาติด้วย แต่ในทางตรงข้ามถ้ามนุษย์ชาติจริยธรรมก็จะนำความรู้และประสบการณ์
ที่มีไปเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น สร้างความเสียหายให้สังคมและประเทศ
ชาติ เพียงหวังให้ตนเองมีทรัพย์ มีความสุข ผู้อื่นจะทุกข์อย่างไรก็ไม่คำนึงถึง

๖. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เติบโตไป
พร้อม ๆ กัน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีสูงมาก ถ้ามนุษย์นำ
ความเจริญมาใช้ในทางที่ผิด เช่น สร้างอาวุธมาประหัตประหารกันจนคนล้มตายลง
เป็นจำนวนมาก โดยหวังความเป็นใหญ่ ความมีอำนาจ ความเดือดร้อนก็จะเกิดแก่
คนทั่วไป แต่ถ้าผู้ผลิตเทคโนโลยีมีจริยธรรม เหตุการณ์เหล่านี้ก็จะไม่เกิด สิ่งที่จะ
ได้รับการสร้างหรือผลิตขึ้นมาก็จะมุ่งแต่ประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนทั่วไป เช่น
เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายภาพเอกสาร ดาวเทียม ฯลฯ เพราะมีจิตใจที่สงบสุข
จึงสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่าต่อคนในสังคมและประเทศชาติ

ความสำคัญของจริยธรรมที่กล่าวมานี้ ประเด็นที่สำคัญคือ สามารถลด
ปัญหาและขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคน
ประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค คัดรู่ ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมี
ความรักต่อกัน สังคมมีความสุข และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

มาตรฐานทางจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายคำว่า
“มาตรฐาน” คือ สิ่งที่อยู่เป็นเกณฑ์ที่รับรองกันทั่วไป “จริยธรรม” คือ ธรรมที่
เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ดังนั้น “มาตรฐานทางจริยธรรม”
หมายถึง สิ่งที่อยู่เป็นเกณฑ์สำหรับเทียบข้อประพฤติปฏิบัติ หรือศีลธรรมที่
สอดคล้องกับความถูกต้องดีงามขององค์กร มาตรฐานทางจริยธรรม แบ่งออกเป็น
๔ กลุ่ม (สุภาพร วิศาลบุตร, ๒๕๕๔) คือ

๑. มาตรฐานที่ยึดหน้าที่เป็นหลัก โดยบุคคลควรทำหน้าที่ของตนอย่างดี
ที่สุด กระทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ถ้าประพฤติไม่ตรงตามหน้าที่จะถือว่าเป็น
ผู้กระทำผิดจริยธรรม

๒. มาตรฐานที่ยึดความสุขเป็นหลัก โดยถือว่าบุคคลที่กระทำการใดแล้วก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น ถือว่าเป็นความดี ถ้าทำการใดแล้วเกิดเป็นความทุกข์หรือความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นถือว่าเป็นผู้ทำผิดจริยธรรม

๓. มาตรฐานที่ยึดความอยู่รอดเป็นหลัก โดยถือว่าบุคคลที่รักษาตัวรอดและปรับตัวเองได้ สิ่งที่กระทำลงไปนั้น หากช่วยให้สังคมและตนเองอยู่รอดได้ ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ผิดจริยธรรม

๔. มาตรฐานที่ยึดการพัฒนาตามธรรมชาติเป็นหลัก โดยถือว่าบุคคลและสังคมอยู่ในกฎเกณฑ์เดียวกัน คือกฎธรรมชาติและกฎแห่งเหตุผล การกระทำที่ยกระดับจิตใจให้เข้าใจตนเองแท้ในกฎธรรมชาติถือว่าเป็นสิ่งดีงาม

ประโยชน์ของจริยธรรม

จริยธรรมจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อนำไปปฏิบัติ เพราะจริยธรรมเป็นหลักสำคัญสำหรับการปฏิบัติ การศึกษาเพื่อเข้าใจหรืออธิบายได้เท่านั้นไม่มีประโยชน์ แต่การนำจริยธรรมไปใช้ปฏิบัตินั้น จะเป็นประโยชน์ได้ ดังนี้

๑. ประโยชน์ต่อตนเอง คนที่มีจริยธรรมย่อมมีเครื่องมือที่ช่วยให้คิดให้กระทำในสิ่งที่ดี สร้างประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม มีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและจงใจให้ทำแต่สิ่งดี ๆ มีความเจริญต่อตนเอง เช่น คนที่ขยันเรียนมีความรับผิดชอบย่อมประสบความสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามคนที่เกียจคร้านและขาดความขยันหมั่นเพียรก็จะสอบตก หรือพนักงานขายของที่มีวาจาสุภาพอ่อนน้อมต่อลูกค้าย่อมจะได้รับคำชม มากกว่าผู้ที่มีกิริยาวาจาหยาบคาย ไร้มารยาท

๒. ประโยชน์ต่อสังคม คนที่มีจริยธรรมย่อมทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและแก่ผู้อื่น อย่างน้อยการไม่ทำชั่วก็เป็นการช่วยให้สังคมไม่ต้องแก้ไขปัญหา ถ้าคนในสังคมมีจริยธรรมดี สังคมนั้นก็就会有ความเจริญก้าวหน้าได้เช่นกัน คนดีจึงเป็นผู้รักษาสังคมด้วยการไม่ทำลายสังคมไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรของประเทศสภาพแวดล้อม หรือการประพาดพิงทุจริตต่าง ๆ

๓. ประโยชน์ด้านการรักษาจริยธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าทั้งทางกาย ใจ และสังคม ดังกล่าวมาแล้ว จะรักษาไว้ได้ก็ด้วยการปฏิบัติ ถ้าไม่ปฏิบัติแล้วก็เป็นเพียงตัวหนังสือหรือคำพูดเปล่า ๆ จะช่วยใครไม่ได้ทั้งสิ้น การศึกษาจริยธรรมและนำไปปฏิบัติจึงเป็นการรักษาจริยธรรมให้คงอยู่

๔. ประโยชน์ด้านการพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออาจพัฒนาควบคู่กันไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำ จะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมาก

ใบงาน

1.มาตรฐานทางจริยธรรม แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

ตอบ.....

2.การนำจริยธรรมไปใช้ปฏิบัติ นั้น จะเป็นประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง

ตอบ.....